

STM 1965

**J. H. Roman: Instrumentalsats i E-dur, BeRI
verknr 276**

Av Ingmar Bengtsson

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

Av Ingmar Bengtsson

Under arbetet med katalogisering för AIBM:s räkning av Skara läroverks musikaliesamling (nu i Skara landsbibliotek) fann fil. kand. Jan Olof Rudén 1965 en hittills okänd handskrift från 1700-talets mitt, som innehåller diverse instrumentalsatser. Häftet — i jättelikt folioformat — saknar signum enligt den äldre katalogen över Skara-samlingen och har tydligen legat undanstoppat i de tidigare blott delvis sorterade nottravarna. Det innehåller övervägande klaver- och kammarmusikverk av bl. a. D. Scarlatti, Hasse och Chelleri. I detta häfte upptäckte Jan Olof Rudén även en instrumentalsats tillskriven J. H. Roman. Då han inte kunde finna denna sats upptagen i min avhandling om Romans instrumentalmusik, var han vänlig att omedelbart meddela mig vad som föreföll vara en intressant nyupptäckt.

Jag är honom stort tack skyldig för denna uppgift. Satsen, som uttryckligen anges vara ett »*Affetuoso dell mr Roman*», är nämligen *identisk med den anonyma sats i E-dur*, som jag i uppsatsen »En okänd instrumentalsats av Roman?» (STM 1955, s. 119–132) försökt tillskriva Roman på rent stilistiska grunder.

Ur källkritisk synpunkt måste kompositionen alltså föras till vad jag i tidigare sammanhang betecknat »Grupp 6» (i detta fall ett exempel på verk »som endast äro bestämda till Roman i en enda avskrift»).¹ I och med att den nyfunna bestämningen till Roman bekräftar stilundersökningen, som ledde till resultatet att »varken källdata eller stilistiska drag motsäger antagandet att satsen är komponerad av Roman», kan slutsatsen nu ges en positiv formulering: E-dursatsen är i en 1965 påträffad källa tillskriven Roman och kan av stilistiska skäl anges vara *med hög grad av sannolikhet äkta*.

Därmed kan satsen införlivas i Romans instrumentalproduktion och förses härmed med verknymret BeRI nr 276² Närmast följer uppgifter om källorna och kompositionen samt en kort kommentar rörande avvikelser mellan de båda nedskrifterna.

¹ I. Bengtsson: J. H. Roman och hans instrumentalmusik. Käll- och stilkritiska studier. (Uppsala 1955), s. 228.

² Kompletteringar i avhandlingen (BeRI) blir följaktligen aktuella, s. 193 beträffande källbeskrivningar, s. 245 beträffande källvärdering, s. 392 beträffande äkthetsprövning (denna utförd i STM 1955) samt i den tematiska förteckningen sid. T 19, närmast före punkt 3. Skisser och fragment.

Notex. 1.

(Tematisk initial:)

KÄLLOR:

- a) *SkaraLM* Hdskr. utan signum. Å omslaget (överst till vänster) »27».
 Häfte i stort folioformat (43,5 × 27 cm) i gråpappersomslag.
 Vattenmärke: Lilja i krönt sköld med underställd liten bikupa/C&I HONIG;
 — motmärke: krönt GR. (Vm genomgående i hela häftet.)
 Pikturer okända. Proveniens t. v. okänd.
 Hdskr. innehåller diverse instrumentalsatser, främst av D. Scarlatti och anonymi, en sats av Hasse, en »Trio Dell Sr Kellerij» m. m. samt (fol. 27 v) en Roman tillskriven vokalsats »Befalla Herranom tin väg».
 Satsen BeRI nr 276 å fol. 11 v–12 r med rubriceringen »*Affectuoso dell mr Roman*».
- β) *MAB Serie I nr 2438*, »Livre de Musique», s. 16–17. (Anonym.)
 För källbeskrivning och innehållsöversikt se STM 37, 1955, s. 120–123.
 De båda sidorna med E-dursatsen reproducerade därstädes s. 128–129.

Ytterligare en omständighet, som här bör noteras, är att de båda nedskrifterna av satsen företer häpnadsväckande många inbördes detaljvikelser.⁴ Båda måste betraktas som i olika hänseenden korrumperade; det är t. o. m. tveksamt om de kan återgå på en gemensam förlaga. Den nyfunna källan α bekräftar i 18 fall av 25 att de förslag till korrigeringar, som framlagts i STM 1955, s. 124–125, är riktiga; i övriga fall är det fråga om en helt avvikande läsart. En egendomlighet är att man i α förutom betydligt fler artikulationstecken än i β finner en över lag säkrare fasthållen melodistämman, under det att baslinjen flerstädes tycks ha förenklats i α i förhållande till den bättre förda och med Romans stil mera överensstämmande basstämman i β.

³ Otydligt i båda källorna; kan vara C.

⁴ Totalt finns över 120 detaljvikelser: 22 tonhöjdsolikheter i överstämman och 38 i understämman (27 av de senare oktavförskjutningar), 46 notvärdesolikheter i överstämman och 14 i understämman. Härtill kommer sex avvikelser beträffande förtecken; den viktigaste av dessa — som ej förutsetts i kommentaren i STM 1965 — är att t. 42, överstämman skall ha d, ej diss.

Notex. 2.

Notexempel 2, omfattande takterna 64–73, torde tillräckligt väl belysa dessa och andra olikheter; jämför även temainitialen ovan enligt α med facsimile-sidan ur β i STM 1955, s. 128.

SUMMARY

In 1965 Mr. Jan Olof Rudén, while cataloguing a big music collection in the Swedish town of Skara, found a hitherto unknown MS from the middle of the 18th century, containing mainly instrumental music (harpsichord and chamber music by, among others, D. Scarlatti, Hasse and Chelleri). In this MS he also discovered a movement in E major ascribed to Johan Helmich Roman. Since he could find no mention of this movement in my diss. on J. H. Roman and his instrumental music (Uppsala 1955), he kindly informed me about what seemed to be an unknown work by Roman.

It turns out that this movement is identical with an anonymous composition that for stylistical reasons was attributed to Roman in my paper »En okänd instrumentalsats av Roman?» (An unknown instrumental movement by Roman?), STM 37, 1955, pp. 119–132.

As this attribution evidently gains support from the recently discovered source, where the movement is labelled "*Affetuoso dell mr Roman*", the composition may now be included in the list of probably authentic works and given the number BeRI 276.

At the end of the article, the many textual divergencies between the two sources are also commented upon (cf. the music example); both versions must be considered corrupt.

Ingmar Bengtsson